

El tsunami que ve

La resolució ha desencadenat la irritació acumulada pels desacords en la relació Catalunya-Espanya

JOSEP OLIVER ALONSO, catedràtic d'Economia Aplicada (UAB).

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 17 de juliol del 2010

No sé si, com s'afirma, la manifestació del dissabte passat va sorprendre els seus convocants. Si és veritat, diria molt poc de la capacitat d'anàlisi dels nostres partits. Però, fossin quines fossin les expectatives que havia despertat, el cert és que el soterrat canvi que s'acumulava des del 2000 d'Aznar finalment ha emergit. Els senyals que ho anunciaven eren evidents per a aquells que els volguessin veure.

La base del nostre desacord és la profunda transformació de les nostres relacions econòmiques amb Espanya. Les mutacions, de gran abast, del teixit productiu català, les dificultats que afrontem en la globalització i l'ascensió de Madrid com a centre econòmic ho testimonien. El fonament material sobre el qual es va establir el pacte Catalunya-Espanya s'ha modificat de manera, probablement, irreversible. El reajustament va adquirir carta de naturalesa quan, a l'inici del procés estatutari, el negatiu saldo fiscal de Catalunya va passar dels debats acadèmics a la premsa, i d'aquesta, al carrer. Mai en els últims 30 anys un tema econòmic, de tanta transcendència política, havia suscitat tantes passions. La irrupció a la plaça pública del debat sobre el finançament, i de les seves negatives conseqüències sobre el benestar social i la nostra capacitat competitiva, va ser un primer toc d'alerta de la profunditat de la mutació realitzada.

Altres senyals de canvi s'havien anat acumulant. En els primers 80, una part majoritària de la intel·lectualitat catalana es catalogava d'esquerres i, al mateix temps, partidària d'un acord federal amb Espanya. Avui és bastant més difícil trobar persones que mantinguin aquesta posició. La convicció que a Madrid no hi ha federalistes ha calat. I això explica per què una bona part dels partidaris de l'Espanya plural estan orfes d'arguments. Quan a un li falten les raons per defensar les seves posicions, la batalla política, si no està perduda, es comença a perdre. L'alteració, profunda, en les relacions entre Catalunya i Espanya exigia, i continua exigint, una Espanya amb un model federal que, lamentablement, no sembla que disposi de gaires suports més enllà de Catalunya. ¿Una Espanya federal sense federalistes? Hem viscut en aquesta contradicció fins que el Tribunal Constitucional l'ha resolt per la via jacobina. La realitat és tossuda, i aquesta dificultat, ¿o impossibilitat?, en l'articulació d'una Espanya plural ha anat calant.

Aquesta nova percepció permet entendre algunes raons de la modificació, parcial, en la centralitat politicsocial del país. Avui, i de manera creixent, una bona part de les elits intel·lectuals i econòmiques del país s'està movent, lentament, però de manera inexorable, cap a posicions cada vegada més nacionalistes. A més, encara que comparteixo l'opinió que el sentiment majoritari del país no és sobiranista, l'èxit relatiu de les convocatòries per la independència ha estat un altre senyal, un més, d'un mar de fons cada vegada més palpable. Finalment, l'acumulació de desacords i els problemes que es divisaven a l'horitzó es van traduir en una iniciativa inèdita, la de l'editorial conjunt de la premsa catalana. Però tampoc no es van voler veure els riscos que aquesta iniciativa denunciava.

En l'última dècada els problemes s'han anat acumulant. En el procés s'han perdut arguments. I s'han anat guanyant desacords al principi, desencants més tard i, finalment, una irritació creixent. La sentència ha estat l'esquinç final. La falla en les relacions amb Espanya, que havia acumulat tensions no vistes des de la Segona República, s'ha desplaçat sobtadament i ha alliberat l'energia continguda. I ha generat el tsunami ciutadà de dissabte. I ara, ¿què s'ha de fer? La primera onada del sisme submarí ha passat. Però se'n generaran més, perquè les condicions de fricció continuen, i continuaran.

Des de Catalunya, l'única opció viable, la que pot aglutinar àmplies majories, la que ha d'impulsar la nostra classe política, no és cap altra que la de continuar treballant per omplir de contingut l'Estatut rebaixat. És veritat que, en sectors encara minoritaris, hi ha la temptació de donar per acabada aquesta etapa. Però si alguna cosa ha demostrat la iniciativa estatutària és que era l'única manera possible, amb tots els seus problemes, d'elevat substancialment el sostre del nostre autogovern. A més, és, també, l'única que ens pot permetre continuar avançant en les nostres aspiracions nacionals sense generar una fractura social que espero que ningú vulgui. Qualsevol altra opció no és, en els pròxims 10 o 20 anys, possible i, per tant, políticament és estèril i socialment és generadora de divisió. Però aquesta línia de treball implica un canvi en la conducta de les forces polítiques majoritàries del país. La sentència del Tribunal Constitucional mostra que el procés de construcció nacional de Catalunya afrontarà unes dificultats més grans de les esperades fa uns anys. El neocentralisme ens hi obligarà. Per això, el tsunami de la manifestació de dissabte ha enviat una demanda, d'unitat en el que és fonamental, a la nostra classe política. No és moment de divisions. Ni aquí, ni a Madrid.